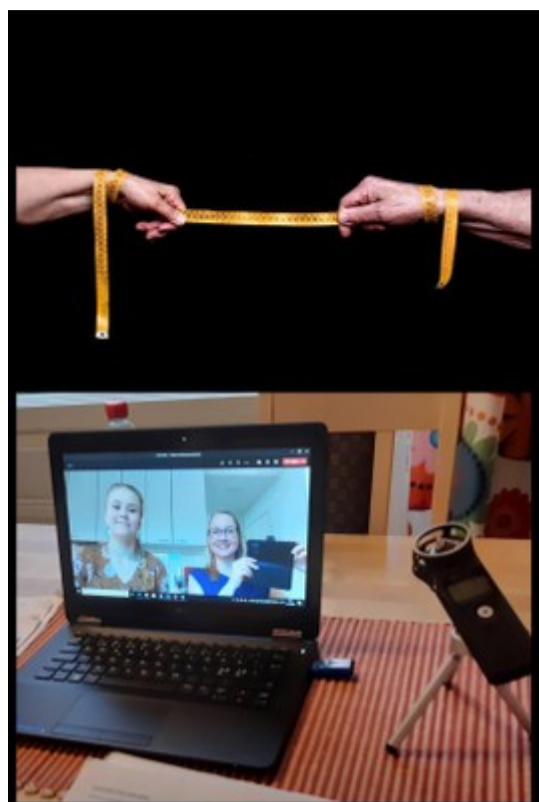

09.02.2021

Kenttättyö korona-aikaan

Suvi Mononen

Korona-ajan tuntuvimpia muutoksia lienevät olleet fyysiseen läsnäoloon liittyvät rajoitukset, jotka ovat asettaneet haastatteluaineistoa keräävät tutkijat uuden haasteen eteen. Syväluotaavassa tutkimushaastattelussa tutkijan ja haastateltavan välille muodostunut vuorovaikutuksellinen yhteys heijastuu aineiston laatuun ja sisältöihin. Koronarajoitukset vaikuttavat kasvokkaishaastattelutilanteissa muun muassa tyypistämällä luonnollista vuorovaikutusta. Monitasoista etäisyyttä syntyy, kun kättely ei olekaan mahdollista, empaattinen hymy ei välity maskin takaa ja turvavälikin on kolme metriä. Myös teknologiavälitteisesti tehty haastattelu voi tuntua etäiseltä, kun ihmisen sijaan edessä onkin tietokoneen ruudulle piirtyvät kasvot ja aito katsekontakti puuttuu.

Tutkijatohtori Anne Häkkinen ja projektitutkija Emmi Villman olivat viime syksyllä uusien koronarajoitusten saapuessa [Ihmiset aineettoman teollisen kulttuuriperinnön](#)

[haltijoina - tutkimushankkeen](#) aineistonkeruun parissa. Päätös kasvokkaishaastatteluiden muuttamisesta etähaastatteluiksi syntyi varsin vikkellästi.

Anne: *Alkusyksystä oli silleen, että niissä yrityksissä missä me päästiin tekeen kasvokkaishaastatteluja, niin ei ollut vielä maskisuositusta tai pakkoa, mutta sitten loppusyksystä toiseen niistä tuli se ja tehtiin yksi haastattelu maskit naamalla ja tultiin siihen tulokseen että mielummin tehdään etänä, kuin se maski naamalla.*

Etähaastatteluihin siirtyminen oli Emmin ja Annen kohdalla vaivaton prosessi, vaikka kokemusta etähaastatteluiden teosta heillä ei juurikaan ollut. Ainoaksi haasteeksi muutosvaiheessa nousi suostumuslomakkeiden käsittely ja toimitus. Haastattelun teknisellä toteutuksella ei juurikaan ole vaikutusta siihen millaisia vastauksia saadaan, mutta tärkeämpi haastattelun sujuvuuteen vaikuttava tekijä on haastateltavan persoonallisuus ja viestintäalttius.

Emmi: *Kun paljon on tätä puhetta siitä, että onko etähaastattelu jotenkin erilaista ja miten se vaikuttaa vuorovaikutukseen, ja jääkö jotain puuttumaan, kun ei ole kasvokkaishaastattelua ja samassa tilassa oloa, tämmöistä fyysistä läsnäoloa, niin meidän kokemus on ollut, että ei siinä oikeastaan ole ollut eroa. Eniten se ero liittyy siihen, että minkälainen se haastateltava on ihan ihmisenä ja miten hän lähtökohtaisesti suhtautuu siihen haastattelutilanteeseen.*

Anne: *Jos on vähäsanainen haastateltava niin hän on sitä kasvokkain ja hän on sitä etänä.*

Tutkijakaksikko tekee haastatteluita yhdessä jakaen haastattelun vetovastuun eri rooleissa. Ykköshaastattelijalla on päävastuu haastattelukysymysten esittämisestä, kun taas kakkoshaastattelija voi tarttua vapaammin haastateltavan ilmaisemista sisällöistä nousevien lisäkysymysten esittämiseen. Emmi ja Anne kuvaavat haastattelujensa kysymysrunkoa massiiviseksi: yhden haastattelun kokonaiskesto voi olla liki kolme tuntia! Haastattelun roolit pohditaan etukäteen, ja keskittymisen herpaantumisen hetkellä tuki löytyy läheltä. Toisinaan roolit vaihtuvat joustavasti haastattelun aikana.

Anne: *Ollaan aina etukäteen vähän sovittu, että kumpi on ykköshaastattelija ja kumpi kakkoshaastattelija riippuen vähän, että kummalla on parempi vireystila. Ja sitten välillä on käynyt niin, että se on vaihtunut ikäänkuin lennosta, kun huomaa, että nyt toi kakkoshaastattelija on liekeissä tuolla, niin sitten se ykköshaastattelija antaa vähän tilaa sille, että toinen voi tykittää eteenpäin, kun kerran nyt on homma handussa.*

Emmi: *Ei koeta sitä ollenkaan semmoisena, että tultais toisen reviirille kuokkimaan, vaan se on nimenomaan sitä tukea ja siihen tilanteeseen sopeutumista, ja nää aika hyvin tuntuu menevän käsi kädessä, tai meidän aivot on jotenkin synkronoitu yhteen jo tässä vaiheessa.*

KUMU:n opiskelijoilla on paraikaa käynnissä *Aineeton teollinen kulttuuriperintö Varkaudessa* –kenttätyökurssi, jolla opiskelijat muun muassa syventävät etnografista osaamistaan haastattelusta ja kerryttävät kokemusta verkkovälitteisestä etähaastattelusta. Kurssilla perehdytään aineettoman kulttuuriperinnön, parihaastattelun, haastattelun vuorovaikutuksen ja litteraatiotekniikoiden lisäksi esimerkiksi hyvien kysymysten olemukseen erilaisia materiaaleja reflektoiden.

Anne: *Ideana on, että opiskelijat pääsee vähän vertailemaan ja refleктоimaan, että onko tutkijakoulutuksen haastattelijan haastattelussa eroja verrattuna siihen, että jos amatöörihaastattelija on kyselemässä. Onko kysymykset erilaisia? Toimiiko haastattelija eri tavalla?*

Opiskelijat saavat myös yksilöllistä ohjausta ohjaajien kanssa käydyissä reflektiokeskusteluissa. Tavoitteena ei kuitenkaan ole täydellisen tutkimushaastattelun suorittaminen, sillä hyvien kysymysten lisäksi haastattelutilanteessa nähdään tärkeänä esimerkiksi haastattelun kannattelun taidokkuus ja vuorovaikutustilanteisiin liittyvän epätäydellisyyden hyväksyminen osana oppimista:

Emmi: *Sit joskus sattuu joku moka, tai sanot vahingossa jotain hassua ja muuta, niin ei se maailma siihen kaadu. Saapahan haastateltava ainakin jotain naurettavaa, jos itse söheltää siinä jotain, niin se vähintäänkin rentouttaa tunnelmaa.*

Kirjoittaja on KUMUn maisteriopiskelija, joka on haastatellut Anne Häkkistä ja Emmi Villmania KUMUsta kuuluu! - podcastiin. Kuuntele podcastjakso [täältä](#).